

Narodne lirske pesme, Izabrao i priredio Dragan Lakićević, Rad, Beograd 1981, 200 str.

Sadržaj knjige je ovaj: predgovor, tekstovi izabranih pjesama, bilješka, izvori pjesama i rječnik manje poznatih riječi.

U predgovoru (28 stranica) pod naslovom *Priroda usmene lirike* Dragan Lakićević govori o odlikama lirskih pjesama, njihovu razvoju i podjeli. Kaže da lirske pjesme »predstavljaju stari i internacionalni rod usmenog pesništva, koji je, svi su izgledi, prethodio narodnoj epskoj pesmi«, a poezija koja se donosi u zbirci »sadrži usmenu-lirsku-jezičku prirodu« koja je »identifikovana sa lepotom«.

Prvo poglavlje govori o obrednim pjesmama, koje se smatraju i najstarijima jer se u njima prepoznaju tragovi arhaičnih vremena, »u izuzetnim pojedinostima dosižu do udaljene lepote paganstva«, a pjevane su o praznicima i datumima kada su se zbivale promjene u prirodi, kada su »precima hteli da magijom izazovu magiju i umilostive božanstva«, posebno božanstvo plodnosti. Autor kaže da je sačuvano razmjerno malo obrednih narodnih pjesama (zapisane su u posljednji čas), jer su u novijem vremenu prelazile u druge vrste usmene lirike i »menjale se u ljubavne i porodične«, a u sačuvanim obrednim pjesmama sačuvan je »duh arhaičnih vremena«, arhaičnog obreda, mita i vjerovanja i »izuzetna lepota pesničke slike«, odnosno sačuvano je najviše starine, a u najstarijim slojevima »obrednih pesama polifonija mitske čarolije: igra i pesma, prurušavanje i pevanje«.

U drugom poglavlju riječ je o pjesmama koje se vezuju uz običaje, a sačuvane su u znatno većem broju od obrednih. Najprisutnije su: svatovske, počašnice, igračke i tužbalice. Autor govori opširnije o svakoj od tih skupina.

U trećem poglavlju kaže se da su posleničke pjesme proistekle iz obredâ vezanih uz kult božanstva

plodnosti, a najznačajniji je element njihove ljepote ritam. I te pjesme o radu i pjesme uz rad, kako navodi autor, velike su starine. I one su se s vremenom mijenjale i prelazile u druge vrste, ponajčešće ljubavne.

U četvrtom poglavlju riječ je o mitološkim (vjerskim) pjesmama, koje su po motivima također »od velike starine«, a u znatnom broju primjera prešle su u ljubavne ili rjeđe u porodične pjesme. U mitološkim pjesmama dominantniji je čudesan, fantastičan, iracionalan, imaginaran svijet, svijet koji obuhvaća prirodu, bića, stvari i riječi. »Glavni rekviziti čarolije jesu reči i bogatstvo jezika, magija značenja i izgovora i svet prirode u sredstvima narodne lirike«. Posebno se govori o bajalicama (gdje je grada etnološka, mitološka, religijska, jezična i leksička) i sljepačkim (»namenskim«) pjesmama, koje se dijele u šest cjelina.

Peto poglavlje govori o ljubavnim i porodičnim pjesmama, koje »predstavljaju vrhunac i u jednom smislu kraj usmene lirike«. Jedine su koje nemaju »namensku dimenziju«, osim donekle šaljivih. U ljubavnoj lirici autor uočava devet najvažnijih tipova izraza.

U šestoj je riječ o šaljivim pjesmama, koje su uz vojničke najnovije po postanku. U njima ima i duha i osjećaja.

Za pjesme najnovijeg datuma kaže se da nemaju »gotovo ništa od lepote usmenog pesništva, uproštene su bez fantastike, rimovane, banalne«.

Na 150 stranica objavljeno je 110 izabranih pjesama, podijeljenih ovako:

I. Obredne pjesme (koledarske, pjesme na ranilu, đurđevske, uskršnje, lazaričke, spasovske, kraljičke, ivanjske i dodolske); II. Običajne (svatovske, igračke, počašnice, tužbalice); III. Posleničke; IV. Vjerske (mitološke, bajalice, kršćanske i sljepačke); V. Ljubavne; VI. Porodične; VII. Šaljive.

U *Belešci* priređivač zbirke objasnio je svoj postupak. Odlučio se na malen i vrlo strog izbor srpskih i hrvatskih narodnih lirskih pjesama. Navodi da su jezične granice i stupanj ljepote primjera uzrok što nisu zastupljene neke vrste usmene lirike, kao što su »vodičarske (bogojavljenke), krstanoške i pečalbarske«. Priređivač misli da u hrvatskoj i srpskoj usmenoj lirici nema prikladnih primjera tih vrsta koji bi bili na umjetničkoj razini pjesama ove knjige. Rečeno je i to da se zbirka razlikuje od zbirke narodnih lirskih pjesama Vladana Nedića (Beograd 1969) i po uvođenju triju novih vrsta usmene lirike: igračkih, bajalica i šaljivih pjesama.

Izbor pjesama bez sumnje je uspješan i zbog toga što su pjesme izabrane iz 43 izvora, koji se navode u knjizi pod naslovom *Izvori pjesama u ovoj knjizi*. Najviše pjesama uzeto je iz Vukovih zbirki (51) *Srpske narodne pjesme* knjige I, V, Beograd 1953, 1935). Tri su pjesme uzete iz Hektorovićeve *Ribanja*. One iz drugih zbirki, Delorkove npr., navode se kao jedna pod naslovom: *Naš gospodin poljem jizdi*. U sadržaju je za svaku pjesmu naznačeno odakle je uzeta.

Ante Nazor

Plamene zvijezde — Narodne pjesme o ženi u borbi i revoluciji, Priredio Milivoj Rodić, Dečje novine, Gornji Milanovac 1981, 202 str.

Zbirka narodnih pjesama o ženi u borbi i revoluciji *Plamene zvijezde* sastavljena je ovako: predgovor, tekstovi pjesama, izvori pjesama i pogovor.

U kratkom predgovoru recenzent knjige Đorđe Radišić naglasio je nekoliko istina o povezanosti narodnog borca i narodnog pjevača — »bezimenog letopisca svega što se pod ovim nebesima zbivalo«; o otpornosti narodne pjesme koju »nije moglo ništa da uništi«; o neznanom, bezimenom i stoimenom narodnom

pjesniku koji nije mogao mimoći ženu kad je gledao »kako joj puca srce nad mrtvim porodom i kao nežnu vidaricu koja po razbojištu previja ranjene junake« te kako je »prvi puta sada vidao tu istu ženu i sa puškom u ruci«.

Pjesme su podijeljene u osam ciklusa: Svitanje (3), Partizanke (36), Majke (23), Sestre (11), Dragane (55), Stradalnice (7), Titu (23) i Graditeljke (19). Ukupno 177 pjesama izabranih iz 39 izdanja: zbirki, zbornika, antologija i dr. Imena priređivača i skupljača izabranih narodnih pjesama navedena su abecednim redom u dijelu knjige *Izvori pjesama*. Uz podatke o izdanju autor je naveo broj pjesme u knjizi i stranicu izvora.

U pogovoru Rodić govori o kriterijima koje je primijenio priređujući knjigu: trudio se da udovolji što većem broju zahtjeva: posebno motivsko-tematskim, estetskim, kronološkim i teritorijalnim. Kaže da je birao pjesme koje se odnose na sudjelovanje žena u borbi i izgradnji, ali koje se istodobno odlikuju profinjenom misaonošću i rustikalnim izbrušenim izrazom. Odabirao je starije, izvorne zapise koji potječu iz ratnih i prvih poratnih zbirki trudeći se da budu zastupljene narodne pjesme o ženama iz svih naših republika i pokrajina. Jednom riječju težio je da pripremi što potpuniju zbirku najljepših pjesama o hrabrosti i partiotizmu jugoslavenkih žena u oslobodilačkom ratu.

Dobro je što smo dobili još jednu knjigu s određenom tematikom — pjesme posvećene ženi. Međutim, nismo sigurni da je ovakva podjela na cikluse i najsretnija. Izbor je mogao biti i nešto drukčiji, npr.: prvi ciklus mogao je imati više pjesama iz predratnog razdoblja, a pjesme *Pozdrav omladine*, *Narod se ponosi s Titom*, *Zlatibore*, *širi svoje grane*, *Nas je Tito oženio*, *Titovo kolo*, *Druže Tito*, *naš narodni sine* i slične nisu nužne u ovoj zbirci.

Ante Nazor